

*Юлія Срібна,
Юлія Матюшова
(Полтава, Україна)*

ВИШИВАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ПОЛТАВЩИНИ У ТВОРАХ НАРОДНИХ МАЙСТРИНЬ

У статті розглянуто традиції вишивального мистецтва Полтавщини та його використання у творах народних майстринь.

Ключові слова: вишивка, народні майстрині, мистецтво Полтавщини, вишивані твори,

Вишивка – духовний символ українського народу, Батьківщини, батьківської оселі, тепла материнських рук. Один із найдавніших і поширених видів декоративного мистецтва в Україні.

Полтавська вишивка вирізняється багатством технік і прикрас, переплетенням різноманітних технік вишивання в різноманітних поєднаннях: поміст з мережкою (точна гладь), «вибійка», «солов'їне око», «ретязем», «вирізка». Свою назву виконання отримав від наступних типів: «гладь» – гладь, утворена накладенням рівномірних, строго паралельних стібків; «солов'їне око» – кругла, як очі солов'я; «вирізування» – порожниста. вирізаються квадрати, створюючи порожнисту, прозору техніку, «виколювання» виконується проколюванням голкою отвору в одному місці за кількістю ниток. Існують також різні техніки, такі як «гречка», «ляховка».

Оздоблення полтавської вишивки дуже реалістичне. Його назви – «калінка», «гарбузовий лист», «гречка», «терен», «дубовий лист», «виноград», «хміль», «ламане дерево» – свідчать про поетичну душу народу, про його зв'язок з природою. Декоративні мотиви зустрічаються переважно у великих композиціях, якими оздоблено орнаменти: рушники,

скатертини, полотна, традиційний чоловічий і жіночий одяг, сучасний одяг.

У 1944 році їй присвоєно ім'я артілі Лесі Українки, яка переїхала на вул. Балакіна, 20 років, має на своїй території 5 цехів. У цих закладах працювали майстерні ручної вишивки, крою, машинної вишивки, прання та прасування [1, с. 220].

У 1957 році Артіль Лесі Українки поповнюється новим кадром художників. Це С. Черепок (закінчила Вижницьке ПТУ) та І. Фадіна (працювала в Московському інституті художніх виробів), блискучий фахівець машинної вишивки. Так зване рішельє виконується машинною вишивкою. Творчий колектив Артіль розпочав розробку та виробництво машинної вишивки з полтавським орнаментом. Удосконалювався і збагачувався розвиток народної творчості.

У 1967 році в Києві відбулася виставка українського декоративного мистецтва. Тут представлена продукція фабрики: хустка 6-річчя, 4 жіночі сорочки, 3 чоловічі сорочки. Їх авторами є М. Григоряк, Л. Гаркуша, О. Великодна. Цього ж року вишивальниці О. Великодній присвоєно почесне звання «Народний майстер».

Випускниці Київської художньо-промислової академії Марія Григоряк і Лідія Гаркуша закохалися в неповторну красу полтавської вишивки і пов'язали з нею своє життя. Ці митці не лише збагатили та розвинули традиційні декоративні форми, але й надали їм нового значення та голосу, створюючи нові твори та розвиваючи серію сучасних виробів, пов'язаних із повсякденним життям.

Художниці Тетяна Кіяшко та Лідія Богініч надихалися в об'єднанні «Полтавчанка». За етюдами сільських художників М. Полторацького та Г. Гриня. Нові чоловічі сорочки, блузи, тематичні панно, рушники.

1975-1977 рр. Звання «Майстер вищого класу» присвоєно кращим

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*

виконавцям М. Вірченко, Г. Кононенко, Н. Щербатих, Л. Мілашенко, А. Загорці та ін.

У 1977 році за самовіддану працю О. Великодна отримала почесне звання «Заслужений майстер народної творчості УРСР». Рукоділля Олександри Великодної – справжнє мистецтво. За 30 років роботи в лабораторії її золоті руки і розум створили понад 600 унікальних, неповторних і красивих вишивок, які високо оцінюються на різноманітних виставках. Це жіночі блузи, чоловічі блузи, скатертини, столові набори, максі сукні, сувеніри, картини чоловічого та жіночого одягу. Митці працюють у дуже широкому діапазоні. Умільці декорують вироби нитками білого, пісочно-жовтого, світло-сірого і світло-коричневого кольорів. На сліпучо-білому тюлі або мармуровому блідому шовку вона малює чудові малюнки [2].

Роботи Олександри Великодної демонструвалися в Києві, Брюсселі (Бельгія), Кошаліні (Польща), Лос-Анджелесі (США), Монреалі (Канада) – 1977, Марселі, Парижі (Франція), Токію, Лейпцигу (Східна Німеччина) – 1978, Буенос-Айрес (1985).

Особливої уваги заслуговує робота художників і творчих майстрів у створенні нової текстильної галантереї. Це чудові скатертини, рушники, де вдало поєднується народна традиційна вишивка з мереживом машинної та ручної вишивки. Автори робіт Г. Гринь (Опошня), Л. Теряник (В. Сорочинці), О. Розсоха (Н. Санжари), А. Загорка (Лубни).

У Решетилівці 1922–1923 рр. Вишивали різні предмети для прикраси інтер'єру – рушники, скатертини, покривала, штори, панно, а також сукні, сорочки, сорочки, краватки. Більшість виробів виготовлено з використанням традиційної техніки огранювання.

Народні умільці, які працюють в художніх майстернях, зберігають і продовжують кращі традиції народної вишивки. Це вишивальниці Ліда

Корячко, Галина Чернусь, Віра Ленник, Галина Нечипоренко. Ніхто краще не вміє вишивати штори, як Зіна Сук. Галина Бережна, Ніна Куян і Антоніна Яресько відомі своєю майстерністю у створенні блузок і блузок з крепдешину. Вони досягли високої точності у вишивці та оволоділи найкращим матеріалом – маркізетом [3].

У 1937 році в Решетилівці відкрилася українська школа вишивки, в якій спочатку навчалось 76 учнів. З початку 1950-х років відомою майстринею художньої вишивки тут стала Марфа Маляренко, яка зробила значний внесок у розвиток решетилівської вишивальної традиції.

На початку 50-х років ремісники почали створювати власні малюнки, створюючи тематичні панно за допомогою ручного шиття та подібних технік. Серед майстрів вишивальної творчості відомим є Н. Бодня, який вклав багато сил і таланту в збагачення решетилівської вишивки. Доробки решетилівської вишивки експонуються в багатьох музеях України та за кордоном, музейних колекціях української діаспори.

Історія розвитку вишивки накопичила різноманітні мережки, характерні для Решетилівщини. Усі вони поділяються на прості та складні мережі. До простих відносяться: «одинарний», «подвійний», «роздвоєний прутик (черв'ячок)», «стовпчик» і «жучок з центральною ниткою» та «козлик». Складні мережки – це мережка з настилом, гречечка, ляхівка, верхоплут, качалочки, зерновий вивід. Тут також був поширений унікальний і всесвітньо відомий вид вишивки – «білим по білому» або «біллю». Ця вишивка створює малюнок високого рельєфу зі світлотіньовим моделюванням. Залежно від напрямку світла візерунки по-різному відбивають або поглинають світло, створюючи насичені світлові ефекти. Вишивка «білим по білому» – художня техніка. Як уже говорилося, вона асоціюється у людей з красою морозних візерунків. Унікальність цього мистецтва в тому, що вишивати білими нитками на

білому полотні дуже важко, особливо для очей. Важливий момент: обробка ніколи не наноситься на тканину. Спочатку майстер малює ескіз на папері, а потім шляхом складних розрахунків переносить ескіз на полотно. Підготовка вишивання нитками з «льону» – складна і копітка робота. Для більшого контрасту додаються невибілені (грубі) лінії або злегка синьо-сірі тони.

З початку ХХ ст. у вишивці сорочки переважає контрастне поєднання червоного і чорного кольорів. Однак на Решетилівщині ця кольорова гама з'явилася лише у 1940-х роках. Згодом поглиблене вивчення кращих традицій народної вишивки призвело до повернення решетилівської вишивки в ремісничу систему до класичного монохрому, поєднання кількох пастельних відтінків [4].

Сьогодні мистецтво народної вишивки на Решетилівщині не застаріло, як сотні років тому. Українська народна вишивка зберігається і розвивається завдяки творчій праці народних умільців і професійних художників.

У кожному регіоні Полтавщини протягом століть ретельного шліфування, уніфікації орнаментів та їх виразності у вишивці вироблялися свої кольорові гами. Так, на Чутовщині «вирізування» завжди біле. У народному мистецтві цього регіону збереглося багато секретів фарбування ниток природними барвниками – корою, корінням, листям, квітами, плодами рослин. Для закріплення кольору нитки випікають у житньому тісті, яке потім не тьмяніє десятиліттями. При використанні саморобної тканини гладдю, в техніці рахункових ниток загальний характер вишивки, геометричні та геометричні декоративні форми визначають великі рельєфні

ЛІТЕРАТУРА

1. Титаренко В.П., Шаповалова Г.І., Петрова А.Я. *З історії*

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*

- полтавської вишивки. *Матеріали III полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства; Полтав. держ. пед. ін-т, Полтав. наук. т-во краєзнавців Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 1994. С. 220–225.*
2. Титаренко В.П. *Полтавська традиційна вишивка: минуле і сучасне (виховний аспект): навч.-метод. посіб. Полтава : Верстка, 2000. 136 с.*
 3. Титаренко В.П. *Українська народна вишивка у творах полтавських майстринь. Полтава : Інарт, 2008. 230 с.*
 4. *Українська вишивка / упоряд. Р.В. Захарчук-Чугай. Львів : Апріорі, 2008. 72 с.*

*Ольга Година
(Полтава, Україна)*

ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНУ СТИЛІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОСТЮМА

У даній статті розглядається питання особливості стилізації та трансформації українських етнічних мотивів при створенні сучасного одягу. Розглянуті поняття творчої стилізації та художньої трансформації. Охарактеризовані методи стилізації та трансформації українських народних мотивів в дизайні одягу.

***Ключові слова:** стилізація, трансформація, українські етнічні мотиви, одяг, форма.*

Національний одяг кожної країни відображає національну свідомість нації, її естетичний ідеал, прагнення та цінності. У цьому сенсі український національний костюм – явище багатогранне. Його образ поєднує в собі такі риси, як слов'янська душа, східна любов до яскравих фарб і західний відтінок вишуканої елегантності.

Звернення до української етнічної тематики, традицій українського народного костюма та застосування в сучасному дизайні одягу є одним із способів демонстрації власної культури та національної ідентичності. Методами творчої стилізації та художньої трансформації стає можливим

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*